

non
to &
cilla
ele-
rnis
ate,
eam
Dio-
fa-
llicis
qua
nim
cya-
bry-
ter-
ihil-
asse-
alio-
nna-
fof-
um-
gre-
bari
è di-
mm.
erale
gum-
Cin-
sanè
z no-
& ar-
aliud
s, ve-
rùm

rùm, non ut factitium, copiosum, nec adeo colore præcellens. *Qua* autem à Dioscoride describitur, ex Africa defertur, eadem facultate pollens, quâ hematites lapillus, quem non modo prætulit ipse foris appositum ad plures oculorum morbos, sed etiam intus assumptum, ad urinae angustias, muliebriam locorum defluxiones, & cruentas exspuitiones. Quibus utique affectibus vulgaris usus Cinnabaris nullo pacto competere potest, quod propriâ vi erodat, exulceret, & hausta pernitiem adferat, & proinde sit oculis & internis visceribus inimica.

Hic tantummodo notare oportet, hoc gummi arboreum *Dioscoridis* coloris esse sanguinei, pellucidum, leve, & fractu minimè contumax, & passim apud Pharmacopœos sanguinem draconis in lachryma vocari; neque officit asserere *Dioscoridem* eo loco de metallis pertractasse; quandoquidem de indico ibi quoque sermonem habet, quod neq; metallicum, neque fossile est, sed spumam ex germinatione *indicarum* arundinum prodeuntem esse retulit *Dioscorides* lib. 5. cap. 67.

CAPUT IV.

Cinnabaris Mineralis, seu Minii Naturalis Synonymiam pertractat.

Quemadmodum variæ sunt veterum & recentiorum Physicorum & Medicorum sententiæ circa nomen Cinnabaris & Minii: sic pariter in synonymia sententiæ occurrunt diversæ. Quamvis autem *Dioscorides* l. 5. c. 70. irrideat illos, qui Cinnabarin cum Minio confundunt, nihilominus apud alios Autores priscos hæc duo constituuntur synonyma,

nyma, pigmenti genus indicantia rubrum, coloris sanguinei, quod quandoque Minium, & interdum Cinnabaris appellatur. Licet enim *Aristoteles, Theophrastus, Galenus, Plinius*, nec non *Vitruvius* aliquo in loco per Cinnabarin Minium aliquod metallicum intelligant, diversimodè tamen hoc fit, cum multæ sint Cinnabaris vel Minii species naturales & artificiales, ut jam dictum, & adhuc latius dicitur. Minium dicit *Encellius* Cinnabari metallicum, quod tamen multiplex Autores censent; ἀμμιον *Dioscorides* appellavit; venam Minii & lapidem Minii *Plinius*; anthracem *Vitruvius* dixit; glebam Minii, coloris rubri coccinei *Aldrovandus*; speciem veri coloris, quem vocamus κόκκινον, coccinum, voluit esse *Hesichius*; Ex ære Srio associato per sublimationem fieri usifur *Geber* *tertia parte summa perfectionis* prodidit. Hoc vocabulum autem est corruptum; dicitur siquidem *Arabice* zenginfur; quod vocabulum apud *Latinos* Cinnabrium significat, interprete *Andrea Bellunensi* in *nova expositione operum Avicenna*. Verùm non hoc solum vocabulum, sed varia quoque *Arabes* finxerunt nomina pro indicando Cinnabari, quæ omnia alphabetica serie sic recenset *Olysses Aldrovandus Mus. Metallic. l. 4. c. 20*. Alsegi, Alseg, Alsenfi, Cinnabrium, Cinnabrios, Ciniabar, Genabar, Kinaabar, Serengi, Serinca, Syringi, Uzifur, Zinnabrium, Zeniafarum, Zenzifer, Zenzifur, Zumabarum, Zignofar, Zenziefer, Zengefer, Zenziefar, Zangifar, Zanginfar. Amogabriel apud *Guil. Johnsonum Lexic. Chymic. lib. 1. pag. 23*. dicitur Cinobrium: Aremaros Cynabrium, & pag. 241. Uzifur vocatur Cinabaris: Uritur etiam & Uzifar.

Vocabulum Cinabaris & ejus synonyma, tam

Anglis Cinnaber, or Red-Lead; *Belgis* Menie; *Germanis* Mennig; *Minien*; *Gallis* vermillon; *Latinis* vulgaribus etiam vermillio.

Ad hujus autem vocabuli *Gallici* & *Latini* vulgaris expositionem notandum est, quòd *Albertus Magnus* in *tr. de Alchymia* asserit, Cinnabarin vocari Uzifur, fierique ex *Srio* & *fre* nec non conteri ad modum vermillionis. Quare vox hæc vermillionis tanquam nova & impropria legentibus magnam admirandi occasionem dedit, cum videatur tantummodo propria cocco baphico, nempe grano tinctorio, quod *Joh. Ruellius* agens de *natura stirpium* tradit in *Narbonensi Galliarum* provincia frequens esse, & à rusticis vermillionem appellari. Imò *Ruellius* ibi fusè de hoc vocabulo discurrens, colorem rubrum à *Gallis* vermelum dici asseruit: colorem quoque rubicundum, splendore roseo radiantem vermiliū *Itali* nuncupare consueverunt; ubi vermiliū, vermelum, & vermilio parum inter se differre videntur. Quapropter *Ruellius* non immeritò putavit, quosdam *Transmontanos* & præsertim *Gallos* hæc nominis ratione ductos, Cinabrium, ob ejus colorem nitentem, metaphoricè loquentes, vermillionem indigitasse; hinc postea *Brassavolus* Cinabrium à *Gallis* vermillion nuncupari asseveravit.

μίλλορ Græci dicunt Minium, seu Cinnabarin. Milton verò planè diversum à Cinnabari esse verbis his expressis fatetur *Joh. Fr. Picus Mirandula* lib. 2. cap. 10. de *Auro*, quamvis argumenta ejus exigui sint valoris, facileque discuti queant. Cum enim Cinabrium citat *Plinius*, Minium quoque voluit ipsum esse, *Græcis* Milton & Cinnabarin vocari. Quoniam verò hoc ipsum alibi detestatur, certè

certè aliud Milton, aliud Cinnabrium inveniri concludit, & apud *Aristotelem*, & apud *Theophrastum*, etiam apud *Galenum*, qui aliam etiam citat Milton *Lemniam*, hoc est, terram illam repugnantem venenis, cujus viginti millia glebulas dicit accepisse signatas à Sacerdote, dum insulæ appulisset *Lemno*; sed præter hæc certè diversam à Cinnabari Milton judicat esse apud alios egregios rerum naturæ scriptores, quorum aliqui non *κιννάβαρι*, sed *κιννάβαρ* nuncupant. Opinionem suam etiam ex *Theophrasto* probare conatur, qui duas Cinnabaris species indicat: alteram suapte naturâ in *Hyberia* & *Colchis* natam: alteram arte confectam, non jam ex argento vivo & sulphure, sed ex arena coccinea, quam *Callias Atheniensis* ante annos nonaginta primus excogitasset, dum ex ea sperasset aurum elicere. Hac in re non simplicem modò, sed multiplicem *Plinii* errorem deprehendit; cùm hic Minium pro Cinnabari doceat à *Callia* confectum, autoritate *Theophrasti*, qui tamen apertissimè discernat alterum ab altero, seorsumque de Minio, & seorsum de Cinnabari verba faciat.

Præterea scribit, arenosam esse *Plinio* Cinnabarin, *Theophrasto* verò lapideam, atque, ut suâ loquitur linguâ, *λιθώδυν*, quod *Aristoteles* ante prodiderat per hæc verba: τὸ δὲ λίθον ἐκ τοιαύτης γαιῶς συστάσεως οἷον κιννάβαρι. Minium similiter, quod *ἀμνιον* appellavit *Dioscorides* nasci in *Epheso* ex *Plinio* docet, cujus rei nullum verbum in *Theophrasti* monumentis adesse firmiter sibi persuadet, cum *Theophrastus* scripserit, in *Epheso* fieri Cinnabarin arte, atque, ut ipse loquitur, κατ' ἐργασίαν: quemadmodum in *Colchis* & *Hyberia* nasci Cinnabarin sponte naturæ, seu ἀνθρώπων. Cinnabaris igitur factitiæ lo-

eum cum Theophrasto designat in *Epheso*, naturalis apud *Hyberos* & *Colchos*. Minio verò, non ei, quod nunc fit ex plumbo, & Minii naturalis colorem æmulatur, sed cuius est è terræ profundissimæ latebris conquiritio, diversa tribuit loca, quamvis etiam cum *Theophrasto* duo fecerit Minii genera, ut alterum per se nasceretur, alterum conficeretur, sicut illius verba hoc ipsum declarant: ἔστι ὃ ὅπερ δὲ μίλτῳ μὲν αὐτόματῳ, ἢ ὃ τεχνικῶν. Argumentum tandem immobile *Mirandula* putat, quòd *Theophrastus* Cinnabarin duram & lapideam esse dicat, Milton verò, vel Minium & ochram terream naturam præ se ferre doceat.

Verum enim verò, si rem ipsam accuratius inspiciamus, Milton seu Minium non esse diversum quid à Cinnabari deprehendemus. μίλτῳ enim vel latè, vel strictè sumi potest. Latè si vox hæc accipiatur, ad alias etiam res, sicuti quoque Minium, extendi potest; sic enim dicitur μίλτος Σινωπικῶν, rubrica *Sinopica*, μίλτῳ τεκτόνικῳ, rubrica fabrilis, Minium *Lemniūm*, Minium *Sinopicum*. Strictè verò μίλτῳ si sumatur, solum Minium naturale & Cinnabarin mineralem denotat. Deindè diversæ regiones non faciunt diversitatem inter μίλτος & Cinnabarin. In *Armenia*, *Ungaria*, & in *Misnia* μίλτῳ, Minium seu Cinnabaris produci potest, ubi inter ejusmodi Minia & Cinnabria ferè nulla reperitur diversitas. Licet etiam *Plinius* apertissimè Minium separet à Cinnabari, & seorsim de Minio, & seorsim etiam de Cinnabari verba faciat; at tamen hæc Minii & Cinnabaris naturam non faciunt diversam. Cinnabaris est vox æquivoça; & hinc de Cinnabari agit *Plinius*, quatenus pro sanguine draconis sumitur, & aliquid vegetabile est.

De Minio autem agit, quatenus minerale audit, & ita Cinnabrium, quatenus quoque minerale est, à Minio non distinguitur. Scribit quidem *Plinius* arenosam esse Cinnabarin, & *Theophrastus* eam lapideam inducit; verum hæc nihil Minii & Cinnabaris naturæ detrahunt. Lapidem enim sæpè multum de arenis participant; hinc quibusdam in locis lapides arenosi, *Sandsteine* reperiuntur, & nonnunquam etiam in fodinis argentariis circa Cinnabarin multum arenæ rubræ, ex qua etiam Cinnabaris arte parari potest, invenitur. Nihil quoque officit Cinnabarin duram & lapideam esse, cum etiam dicere possimus, Minium esse durum & lapideum. Minium enim seu Cinnabaris propriè nihil aliud est, quàm lapis ex purpura ad ruborem declinans, insigniter gravis, & argenti vivi hospes. Minium hoc lapidis fissilis generi ita adhæret, ut innatum videri possit. Nec Minium solum de terræ natura participat, sed Cinnabaris etiam, quæ aliàs terra mineralis lapidescens appellatur. Terra ergò ista nulla inter hæc duo differentiam parit, sed ambo potius unum & idem esse confirmat. Neque etiam Minium seu Cinnabaris vera terra est, sed propter analogiam tantum ita dicitur.

CAPUT V.

Cinnabaris Mineralis, seu Minii Naturalis Peronymiam delineat.

VOces, quas in hoc Examine perscrutamur, sunt præcipuè Minium & Cinnabaris, à quibus etiam aliæ egregiæ voces derivantur denomi-